

Avokuntoutuksen aika on tullut

Janne Jalava
Seurantapäällikkö, dosentti

Tehdään selvä ero Kela-kuntoutukseen

- Selkeä ero on tehtävä lakisääteisen ja RAY-rahoitteisen toiminnan välillä
  - RAY käy vuosittain Kelan kanssa keskustelut siitä, mitä kohderyhmiä Kela aikoo kuntouttaa ja kuinka paljon.
  - Samoin RAY pyytää tiedot sopeutumisvalmennuksen kilpailutuksen voittaneista paikoista ja kursseista.
  - Järjestöjen olisi syytä kerätä tietoa siitä, mille kursseille on voinut saada Kelan kuntoutusrahaa.
- RAY valvoo, ettei sen rahoituksella tehdä lainkaan päällekkäistä toimintaa Kelan kanssa. Kela on kilpailuttanut omat kurssinsa, tämän vuoksi niitä EI saa tehdä RAY-rahoituksella
- Ihmiset voivat kuitenkin jatkossakin saada kuntoutusrahaa, kun he osallistuvat RAY:n järjestämille sopeutumisvalmennuskursseille.
- RAY:n avustamat kurssit eivät kuitenkaan voi olla siis Kela-standardin muotoisia, mutta tässä tapauksessa niiden pitää täyttää kuntoutusrahan saamisen kriteerit
- Kela päättää ketkä saavat kuntoutusrahaa ja ketkä eivät

Miten RAY-avusteisten sopeutumisvalmennuskurssien pitää nyt reagoida?

- Kurssien ohjelmat eivät saa olla identtisiä Kelan kurssien kanssa
- Kurssien oltava asiakaslähtöisiä ja ohjelmaltaan joustavia
- Sopeutumisvalmennuksessa keskitytään **teemaryhmiin/kursseihin**
- RAY:n on mahdollista rahoittaa ns. **väliinputoajaryhmiä**
- Vertaisohjaajien/kokemusasiantuntijoiden panos kursseilla merkittävässä roolissa
- Sopeutumisvalmennuksessa pitää olla kuitenkin mukana vahva kuntoutuksen professionaalinen panos → muotoutuu ryhmän tarpeiden mukaan

Painotetaan avomuotoisten kurssien ja toimintamuotojen kehittämistä

- RAY-tuella keskitytään sekä internaatti- että avomuotoiseen sopeutumisvalmennukseen, mutta ne eivät ole lääkinnällistä kuntoutusta
- Aletaan painottamaan paikallisuuteen, paikallisiin kuntoutuspolkuihin nivoutuvia avokuntoutuksen muotoja (vrt. Muistiluotsin malli)
- Järjestöjen yhteistyötä täytyy syventää paikallisten avokuntoutusten järjestämisessä
- Syrjäisten paikkakuntien, tiettyjen sairausryhmien (esim. liikuntarajoitteisten) ja pienten sairausryhmien ihmisille mahdoton järjestää avokuntoutusta → internaatteja ei poisteta RAY-rahoituksesta

Painotetaan paikallistoimijoiden roolia ja varmistetaan kuntoutuksen jatkumo

- Avomuotoiset kurssit ovat yksi vastaus paikallisen kuntoutuksen toimintaan
- Kuntoutuksen vaikuttavuuden analyysi tärkeällä sijalla jatkumon suhteen: kannattaa rohkeasti kehittää seurantainstrumentteja, joilla analysoidaan 3kk:n ja 6kk:n jälkeen osallistujan tilaa
- Toimivat paikalliset esimerkit tuotava paremmin järjestöjen tietoisuuteen
- Analysoidaan alueittain, millaisia yhteistyömuotoja on mahdollista avosopen eteen tehdä → järjestöjen yhteistyö

Pyritään saamaan alueelliset terveydenhuollon ja sosiaalityön toimijat tietoisiksi järjestöjen kuntoutuksesta

- Sopeutumisvalmennuksen tai ryhmäkuntoutuksen käsite tulee avata markkinoinnissa ja tiedotuksessa selkeällä tavalla
- Järjestetään enenevässä määrin tietoiskuja alueellisille ja paikallisille terveydenhuollon sekä sosiaalityön työntekijöille – näissä kuuluu mahdollisuuksien mukaan myös rahoittajan ääni
- Mikäli järjestöiltä saadaan eksaktia seurantatietoa toiminnasta, sen tuloksista ja vaikutuksista, on sillä suhteellisen varmasti positiivinen vaikutus myös alueellisiin viranomaistahoihin

RAY:n laatusuositus

- Ryhmämuotoisen RAY-rahoitteisen kuntoutuksen laatusuositus:
  - **Toiminnalle on asetettava konkreettiset tavoitteet**
  - **Ryhmämuotoisuus**
  - **Asiakaslähtöinen joustava ohjelma**
  - **Kokemusasiantuntijuus vahvasti läsnä**
  - **Professionaalisesti ohjattu vertaistuki**
  - **Teemoitetut kurssit**
  - **Ei vaadita lääkärin lausuntoa**
  - **Ohjelmassa oltava selkeästi asiantuntijoiden panosta (lääkärit, fysioterapeutit, hoitajat yms.)**
  - **Kuntoutuksen jatkumo pyrittävä turvaamaan**
  - **Kuntoutuksen tuloksia ja vaikutuksia on seurattava**
  - **Kurssien kehittäminen tehtävä joustavasti tarpeen mukaan ja seurantatulosten perusteella**

Internaateista avoon ja eri variaatioihin

- Jatkossa puhuttava laajemmin ryhmämuotoisesta, vertaistukeen perustuvasta ja ammattilaisten vetämästä RAY-rahoitteisesta kuntoutuksesta, mikä voidaan jakaa viiteen kokonaisuuteen. Näistä kolme ensimmäistä sisältää laatusuosituksen periaatteet (jossain määrin myös verkossa tapahtuva kuntoutus).
- 1. Internaattimuotoinen ryhmäkuntoutus**
  - 2. Avomuotoinen ryhmäkuntoutus**
  - 3. Internaattien ja avomuotoisen kombinaatiot**
  - 4. Verkossa tapahtuva ryhmäkuntoutus**
  - 5. Vertaisryhmäkurssit/ryhmäkuntoutuskurssit (täysin uusi kevyempi tuote)**
    1. Sairausryhmäkohtaisten lomien sisällä jo nyt paljon kuntoutusta sisältäviä kursseja
    2. on selvästi sopeutumisvalmennusta vähemmän kuntoutuselementtejä omaavaa, loman osuus oltava kurssista vähintään puolet
    3. Viikonloppukurssit
    4. Paikalliset, järjestöjen yksin tai yhdessä tekemät väliset interventiot

Havaintoja järjestöjen tvs-vastauksista

- Kela-kurssien ja RAY-kurssien erot eivät tule vastauksista esiin
- Vertaisohjaajien panos puuttuu monelta kurssilta, vapaaehtoisia joillakin järjestöillä mukana paljon (Syöpä, Sydän, Eläkeliitto)
- Kurssien tuoma vertaistuellinen jatkumo paikallistasolla ei tule esiin – pari esimerkillistä paikallistoimijaa (OMT Tampere ja Yhteisöjen yhdistys), lisäksi ainakin MTKL vahvistamassa selkeästi kurssien alueellisuutta
- **Suurin osa internaattimuotoisia, mukana myös 9-10 päivän kursseja suhteellisen paljon. Kurssin keston/hyödyn –analyysiä vastauksissa ei tehdä lainkaan.**
- Avomuotoisia kursseja on edelleen todella vähän – monien suunnitelmissa kuitenkin kehittää ja järjestää tulevaisuudessa avomuotoisia kursseja
- Verkkokursseja todella vähän (MTKL, Neuroliitto ja Parkinson ainakin panostamassa näihin)
- Yhteistyökursseja järjestetään jonkin verran (psori ja diabetes, diabetes ja mielenterveys) → enemmän voisi olla, osin niitä voisi toteuttaa myös avomuotoisena yhdessä
- Vaikutusten ja varsinkin vaikuttavuuden mittaaminen sekä todentaminen on hankalaa. **Tämä suurin ongelma!!**

Havaintoja tvs-vastauksista

- Monet järjestöt onneksi suunnittelevat vaikuttavuuden analyysiä.
- Neuroliitto kehittänyt vaikuttavuuden analyysin ehkä pisimmälle (mittaus vuoden päästä kurssista) ja tekee analyysiä muutenkin monipuolisesti. → vaikuttavuuden analyysiä myös esim. Allergia- ja astmaliitossa
- **Olisiko tarve kehittää yhtenäinen tapa mitata kuntoutusryhmiä?**
→ Olemassa kohderyhmiä, mitkä ehdottomasti tarvitsevat rahoituksen tueksi nykyistä selkeästi vahvempaa näyttöä.
- **Mikä on sopen konkreettinen vaikutus arkielämään ja elämänlaatuun vai onko sitä?!**

Kurssien tunnuslukuja

- Analysoitu 46 kurssia, yhteensä 8, 206 miljoonaa
  - Työntekijöitä 759
  - Henkilötyövuosia noin 80
  - Vapaaehtoisia 212
  - Osallistujia 7023
  - Kurssia 460
  - Avo/kombinaatio/vkoloput 123 kurssia
  - Keskimääräinen osallistujahinta on selkeästi yli tuhat euroa
- **Avomuotoinen kuntoutus lisää osallistujamäärää ja kurssien tavoitettavuutta sekä madaltaa osallistujakohtaista hintaa**

